

แหล่งแร่ทองคำภาคตะวันตกและภาคใต้

บริเวณภาคตะวันตกของประเทศ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เนื่องจากการคั่นตัวของหินแกรนิตเข้ามาในหินยุคต่างๆ อาทิเช่น ยุคคาร์บอนิเฟอรัส (๒๘๐-๓๕๕ ล้านปีมาแล้ว) เดโวเนียน (๓๕๕-๓๘๕ ล้านปีมาแล้ว) ไชจูเรียน (๓๘๕-๔๓๕ ล้านปีมาแล้ว) การคั่นตัวของหินแกรนิตเป็นผลทำให้เกิดแหล่งแร่ดีบุกและซุลแฟรมตลอดแนวเขาทางภาคตะวันตก ในลานแร่ดีบุกและซุลแฟรมมักจะพบทองคำสะสมตัวอยู่ด้วย ซึ่งเข้าใจว่าแร่ทองคำนี้มาจากสายแร่ควอร์ตซ์ ที่เป็นผลมาจากการคั่นตัวของหินแกรนิต เมื่อมีการผุพังทำลายตัว แร่ทองคำก็จะถูกพัดพามาสะสมตัวอยู่บริเวณลานแร่ในที่ราบเชิงเขา

แหล่งแร่ทองคำป่าร้อน อำเภอบางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*

(ยอร์จ ซี เทเลอร์ จูเนียร์ และชุมเจษฎ์ จรัสขวนะเพท, ๒๕๔๖)

แหล่งแร่ทองคำป่าร้อน เป็นแหล่งลานแร่ที่สำคัญ และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมานาน และดูเหมือนจะเป็นแหล่งลานแร่ที่มีแร่ทองคำอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่ง

ที่ตั้งและภูมิประเทศ

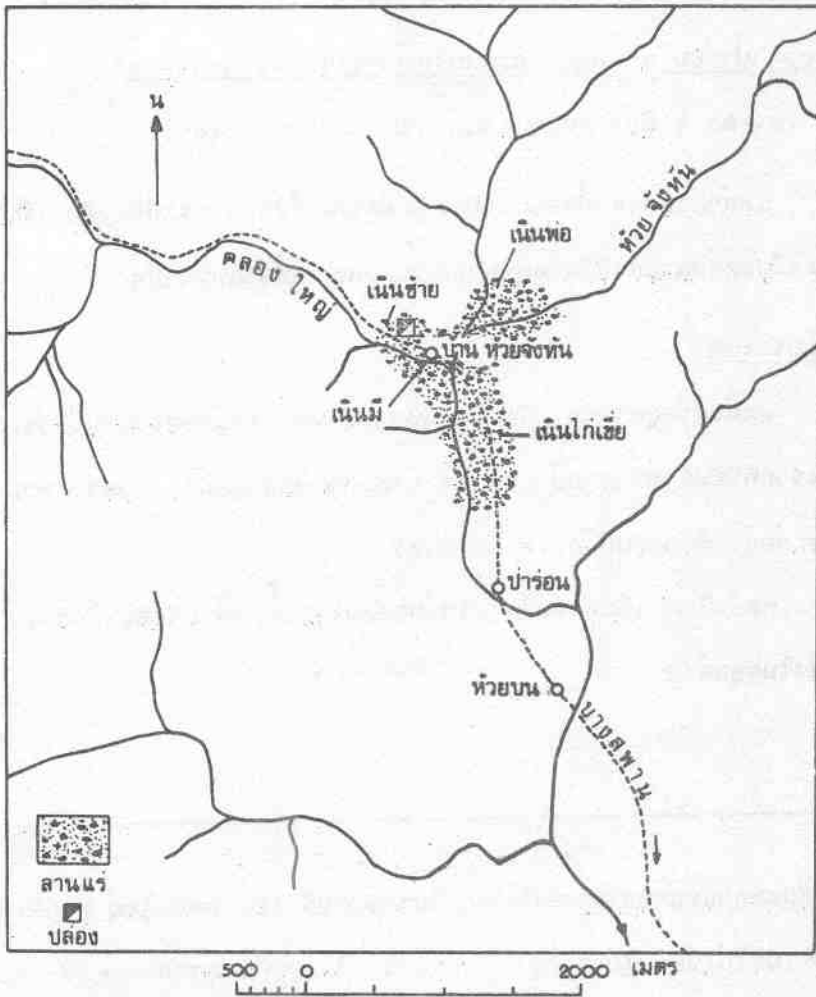
แหล่งแร่อยู่ทางทิศเหนือค่อนไปทางตะวันตกเล็กน้อยของบ้านป่าร้อน อำเภอบางสะพานใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ห่างจากบ้านป่าร้อน ประมาณ ๗๕๐-๒,๐๐๐ เมตร บ้านห้วยจิ้งห็น ซึ่งเกือบอยู่กลางแหล่งแร่อยู่เหนือระดับน้ำทะเล ๕๐ เมตร

คลองใหญ่ เป็นทางน้ำสายใหญ่ของอำเภอและมีห้วยจิ้งห็นเป็นทางน้ำสาขา ซึ่งจะกลายเป็นห้วยแห้งในฤดูแล้ง

* ชื่อสถานที่และตำแหน่งของสถานที่ต่างๆ ในรายงานนี้ เช่น คลองใหญ่ ห้วยจิ้งห็น เนินมี เนินพ่อ เนินซ้าย เนินไก่เขี่ย ไม่ปรากฏพบดังที่กล่าวไว้ในแผนที่มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ ของกรมแผนที่

ธรณีวิทยา

บริเวณอำเภอบางสะพานใหญ่ ประกอบด้วยหินชนวนสีเทาเขียวและเทาน้ำเงินสลับกับ หินทราย (quartzitic sandstone) สีเทา และเทาเหลือง คาดว่าเป็นหินยุคแคมเบรียน (?) (๕๐๐-๖๐๐ ล้านปีมาแล้ว) ของชุดภูเก็ท ชั้นหินเหล่านี้โผล่ให้เห็นตามคลองใหญ่และห้วยจ้งหันและตาม ที่ราบบางแห่ง บริเวณเนินมี เนินพ้อ และเนินช้าย หินส่วนใหญ่เป็นหินชนวน ส่วนบริเวณเนินไก่เซีย โดยทั่วไปเป็นหินทราย ชั้นหินมีแนวทาง E-N 55°E เอียงเทเป็นมุม ๑๕° - ๓๕° ไปทางเหนือ และ ตะวันตกเฉียงเหนือ สายควออร์ตซ์เล็กๆ แทรกผ่านทั่วไปในหินเป็นแห่งๆ

รูปที่ 18 แผนที่แสดงแหล่งแร่ทองคำปารอน ประจวบคีรีขันธ์

(จาก Brown et al. 1953)

ธรณีวิทยาแหล่งแร่

แหล่งแร่ทองคำเป็นลานแร่ไหล่เขา (eluvial) ชั้นบาง ๆ ปกคลุมชั้นหิน ชั้นลานแร่หนาตั้งแต่ ๑-๕ เมตร ประกอบด้วย ดิน ทรายแป้ง ทราย และกรวดหินผุ รวมทั้งกรวดเหลี่ยมของหินจากชั้นหินดาน

บริเวณเนินไก่อ่เขี้ย โดยทั่วไปชั้นลานแร่มีความหนาตั้งแต่ ๒-๕ เมตร และส่วนใหญ่จะพบแร่ทองคำในชั้นกรวดที่อยู่ถัดขึ้นมาจากชั้นหินดาน มีความหนาประมาณ ๕๐ เซนติเมตร

ชั้นลานแร่บริเวณเนินมี โดยทั่วไปมีความหนาน้อยกว่า ๒ เมตร ทองคำพบเป็นเกล็ดใหญ่ๆ ในบริเวณหินชนวนผุมีความหนาประมาณ ๒๕-๓๕ เซนติเมตร

ลานแร่บริเวณเนินซ้ายเป็นชั้นบาง และไม่ต่อเนื่องกัน ความหนาโดยทั่วไปน้อยกว่า ๑.๕ เมตร ทองพบในชั้นหินชนวนผุ ซึ่งหนาประมาณ ๒๐-๓๐ เซนติเมตร ห่างจากบ้านท้ายจ้งหันไปทาง พ-NW ประมาณ ๒๕๐ เมตร มีปล่องลึกประมาณ ๔ เมตร ซึ่งเจาะโดยบริษัทเหมืองแร่ของฝรั่งเศส เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ กล่าวกันว่า ปล่องนี้เจาะผ่านลานแร่ไหล่เขา หินชนวนสีเขียว เข้าสู่หินชนวนสีเทาน้ำเงิน ซึ่งเป็นชั้นหินที่ใต้ทองคำ

ในบริเวณเนินพ้อ ลานแร่มีความหนาประมาณ ๑-๓ เมตร ช่วงที่มีแร่ทองคำประกอบด้วยกรวดหินของหินชนวนผุ หินทราย และควอร์ตซ์ หนาประมาณ ๒๕-๓๕ เซนติเมตร บริเวณที่พบทองคำอยู่ห่างจากบ้านท้ายจ้งหันประมาณ ๖๐๐ เมตร ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ อยู่ทางตอนเหนือของท้ายจ้งหัน ซึ่งมีตลิ่งแคบๆ แม่น้ำกว้าง ๑-๕ เมตร ยาว ๗๕ เมตร สูง ๓.๕ เมตร ตอนบนของตลิ่งซึ่งหนาประมาณ ๑.๕ เมตร เป็นพวกทรายแป้ง (sandy silt) สีน้ำตาลแดง มีทองคำขนาดผุ่นส่วนล่างลงไป ๒ เมตร เป็นกรวดเหลี่ยมของควอร์ตซ์ และหินชนวน มีทรายเล็กน้อย จากปากคำของชาวบ้านแถบนั้น ทองคำที่พบในช่วงล่างของชั้นกรวดนี้ เป็นเกล็ดมีขนาดใหญ่กว่าที่พบในช่วงบนของชั้นกรวด

ทองคำที่พบในแหล่งแร่ทองคำป่าร้อนมีขนาดตั้งแต่เป็นผุ่น เป็นเกล็ด จนถึงเป็นก้อนใหญ่หนัก ๕๐ กรัม และจากคำบอกเล่าของนายกอบ พ้อคำทอง ในอำเภอบางสะพาน ทองคำในแหล่งนี้มีความบริสุทธิ์ถึง ๕๕๐ ไร่ *

* จากคำบอกเล่าของ ดร. โปยม อรรถกานนท์ ซึ่งได้เคยทำการสำรวจแหล่งแร่ทองคำป่าร้อน ทองคำในแหล่งนี้มีเปอร์เซ็นต์ทองคำ เพราะสีของทองจัดเป็นสีเหลืองดอกบวบผิดกับทองที่มีเปอร์เซ็นต์ทองสูงจะมีสีเหลืองจัด เนื่องจากสีของทองอ่อนมากนั้นเองจึงเรียกทองคำจากบริเวณนี้ว่า ทองเหลืองดอกบวบหรือทองบางสะพาน